

AZ ARANYOLVASZTÁS LEIRÁSA 1705-BŐL.

Az aranytisztítás módjának rövid leírása, mely megpróbáltatott, és kiadattatott in anno 1705. die 18 julii Ötves Szőlősy Gábor által.

Az arany, mely tisztításra szokott adattatni, tisztul három móddal. Egyik módja a tisztításnak: *választás*, másik: *czementelés*, harmadik: *piskloczozás*, egyéb módja az aranytisztításnak nincsen semmi. Ezekkel szoktanak élni az egész országokban, mindazáltal az arany terméséhez képest hol egyikkel, hol másikkal.

A *választó-víz* készítettik gáliczkőből és salétromból, üvegekben hasznosabban, cserép-edény ritkán állja meg, hogy el ne szakadjon, melyet midőn főzünk, néha fontjának az ára rámegyén 3 forintra 50 pénzre, néha 4 forintra is, ahhoz képest, amint a szerszámot vehetjük, a mellette való munkán és fáradságon kívül.

A *czement-por* készítettik sóból és téglából, e nálunk bővebben találtatik és olcsóbban is.

A *pisklocz*, aki *Rosnyóbányáról* kél néha 8 polturán, néha tizen, néha tizenkettőn is elkél, az *erdélyi* olcsóbb, de rosz.

A tisztításnak egyik módja a választás.

Ha az erdélyi aranyot választással akarjuk tisztíttatni 100 nehezék aranyhoz kell olvasztanunk 200 nehezék tiszta finom ezüstöt. Néha az arany feljebb való grádusához képest többet is, és így öszveolvasztván, lészen 300 nehezék; 300 nehezék aranyos ezüsthöz 300 lót viz kell, néha több is, ez a lót viz tészen 9 fontot és $\frac{1}{2}$ fertált; 3 forintjával 50 pénzivel számlálva fontját, tészen 31 forintot 93 pénzt, és így eszerint 1000 nehezéket érnénk meg 319 forint 30 pénz érő választó-vizzel, az ivategekben való káron kívül.

Ebben mindazáltal az a jó, hogy az aranyban lévő ezüstöt is kiadja, ugyhogy ha 1000 nehezék szín-aranyat választunk, 1000 nehezék arany után, minthogy harmada ezüst, kellenék kijönni 333 nehezék ezüstnek, de ez is apadás nélkül nem megyen véghez, melynek az ára, nehe-

zékét 40 pénzivel számlálván, megyen 133 forintra 20 pénzre, ezzel ugyan a választó-viz árában lefizetődik, de mégis a választó-viz ára többre megyen az ezüst áránál, 186 forinttal 10 pénzzel.

Másik módja az aranytisztításnak a czeementelés.

Ez megyen véghez sóval és téglával, ugyhogy 1000 nehezékhez bármennyi, 4 forint ára szerszám, de nem megyen, ez minden reá való költség a czeementelésben, ha mi fazékok reá mennek nem tézzen többet, mint ha a választáson két iveget eltörnénk.

Ebben a czeementelésben benne marad a czeementsárban ugyan az ezüst, de *Felsőbánya* vagy *Radnán* azt is kivehetni belőle, noha intacte annyit nem, mint amennyi benne marad.

Harmadik módja a tisztításnak a piskloczozás.

Ezzel mind károsabban tisztul az arany, mind penig a matéria is szüköbbs és drágább az czeementpornál, veszedelmesebb is a tisztításnak, ugyhogy ne féljen hogy megvénüljön, aki gyakorta él véle, ezzel nem éltenek az aranyverők.

Ezekon kívül az olvasztáshoz kívántatik *salétrom, póris, tégeley, szén, fa* mely mindenféle tisztításnak módjához szükséges, a fán kívül, mely a piskloczozáshoz nem szükséges.

Szölösy Gábor s. k.

Eredetije a Magyar Nemzeti Muzeum levéltárában.

Közli: —y.